

Nya fakta om pensionerna

Den framtida utvecklingen av vårt offentliga trygghetssystem är inte oberoende av hur socialförsäkringarnas förmåner och kostnader fördelas mellan generationer och mellan olika grupper av inkomsttagare.

I socialförsäkringssystem konstruerade som fördelningssystem, där ett års inbetalda avgifter/skatter finansierar samma års utbetalade förmåner, kommer inte relationen mellan vad en generation betalar till systemet under årens lopp och de pensioner m m den generationen får ut under sin livstid att bli densamma för alla generationer. En generation kan få ut mer i förmåner än vad den betalar i form av skatter och övervältrade arbetsgivaravgifter. Den kan också få ut mindre eller lika mycket.

Så länge en generation kan räkna med att få ut mer från socialförsäkringssystemet än vad den bidrar med de förvärvsverksamma åren, kan man vänta sig att nästan alla inom den stöder systemet. Om det däremot står klart för en arbetande generation att den aldrig får tillbaka lika mycket som den betalar, är risken för politiska kontroverser påfallande.

Beräkningar på det svenska ålders- och förtidspensionssystemet visar att ATP-systemet, inte överraskande, innebär en betydande överföring av resurser från den förvärvsverksamma generationen till den idag pensionerade generationen. Den senare hann inte bidra till systemet i så många år och pensionsbestämmelserna var generösare under en övergångstid. Från dessa beräkningar vet vi också, att den generation som inte var mer än

10-15 år när ATP-reformen togs inte vid nuvarande pensionsutfästelser kommer att få tillbaka lika mycket som den betalar. Många kan i stället komma att få betala nästan lika mycket som pensionärgenerationens och de egna pensionerna tillsammans.

Alla i den yngre generationen belastas emellertid inte lika mycket: kvinnor mindre än män, arbetare och lägre tjänstemän mindre än de som tillhör högre socialgrupper. En viss inkomstomfördelning sker således även mellan socialgrupperna. Det är förtidspensionssystemet (folkpension och ATP) som står för omfördelningen mellan socialgrupperna, medan ålderspensionen - som utgör den största delen av pensionssystemet - är inkomstneutral.

Vi kan således konstatera att nu arbetande generationer får betala mer till de samtida pensionärerna än vad de med nuvarande pensionsutfästelser själva kommer att få ut i pensioner under sin livstid. Den mest omfattande delen, ålderspensionen, är inte förmånligare för arbetarklassen än för andra grupper.

För att finansiera socialförsäkringssystemet framöver kommer det att bli nödvändigt att höja avgiftsuttaget eller öka skatterna. Fördelningskonflikten mellan generationerna skärps. Kommer den förvärvsverksamma generationen att acceptera ökade bördor i ett system till vilket de får betala betydligt mera under sin livstid än vad de någonsin kommer att få ut i förmåner?

ANN-CHARLOTTE STÅHLBERG